

LA SÈRBIA QUE VOL MILOSEVIC. EL PAPER DE L'OPOSICIÓ

Stasa Zajovic

Dones de negre. Sèrbia

Ponència transcrita, pronunciada en castellà

Bona tarda a tothom. Per una formalitat m'agradaria poder parlar en la llengua materna d'aquesta terra, però suposo que també aquest avantatge de parlar el castellà i crec que ens podem entendre, no només en termes lingüístics sinó també en d'altres. Almenys jo tinc aquesta disposició.

Com heu pogut veure en la presentació, sóc una activista abans que res. Intentaré fer unes reflexions, anàlisis, descriure com vivim, fer un equilibri entre allò empíric i la teoria. Però moltes vegades els esdeveniments no m'ho permeten, i repeteixo que sóc activista, sense les pretensions de presentar les grans fites teòriques. De totes maneres, intentaré explicar breument la situació a la terra de la qual vinc, començant per les arrels de la crisi a la societat iugoslava actual, actual em refereixo a l'ex Iugoslàvia. Faré un breu resum. Després tractaré sobre l'actual Iugoslàvia, la situació després de la intervenció de l'OTAN, l'estat d'ànim de la població, les formes d'organització, els moviments socials i l'oposició, els partits polítics i també la relació amb la comunitat internacional.

A mitjans dels anys vuitanta es va viure una aguda crisi econòmica, política i social que està caracteritzada per dos esdeveniments clau, que ara s'estan complint: fa deu anys de la caiguda del mur de Berlín i de la fallida del sistema del socialisme real i la desintegració de l'Estat iugoslau que va tenir lloc el 1991. La República Federal Socialista de Iugoslàvia es considerava com un dels països més desenvolupats del Bloc de l'Est, però a diferència dels altres països del Bloc de l'Est, a Iugoslàvia no ha existit mai una alternativa política organitzada, alternativa al règim, una alternativa per poder estructurar el poder monopartidista, l'economia, adoptar els canvis i reformes econòmiques. No hi ha hagut una alternativa a l'estil de "Solidarnosc" a Polònia o Kòren a Txecoslovàquia o Fòrum Democràtic de Hongria. Hi va haver altres corrents i grups de dissidents, però no han tingut aquesta força com a d'altres països. No entraré en les causes per les quals aquesta dissidència a Iugoslàvia no s'ha transformat en moviments d'alternativa com a Polònia, Hongria i Txecoslovàquia, de manera que aquestes forces han pogut jugar un paper en la transició dels països esmentats. En tant que vivim a Sèrbia, o el que és la Federació Iugoslava composta per Sèrbia i Montenegro, la transició, després de deu anys, encara no s'ha efectuat i es pot qualificar com una transició bloquejada. Es pot dir, en el que són les condicions de Iugoslàvia, que aquesta "transició" no és com esperàvem i com es volia, i que va assumir la nomenclatura del partit, d'un únic partit que existia, la Lliga dels Comunistes, i aquestes nomenclatures es constitueixen en elits polítiques de cort nacional, ètnic. A causa de la crisi, la Lliga dels Comunistes ha perdut la font de legitimitació i la mateixa nomenclatura va voler quedar-se en el poder i llavors va buscar una altra font de legitimitació, i com a pretextos per perpetuar el poder ha trobat els interessos de l'ètnia i els interessos de la nació.

A la Federació Iugoslava aquestes elits que s'han anat reforçant no han permès les eleccions a nivell de República Federal, de tota la federació, que és el que reivindica la part dels corrents que eren com embrions d'una alternativa democràtica al sistema monopartidista. A diferència d'això aquestes noves elits sorgents han fomentat i han

reivindicat les eleccions a nivell de repúbliques, incentivant el sistema pluripartidista de tipus ètnic, o sigui un pluralisme ètnic, reduint tot el pluralisme a aquesta categoria. Amb la qual cosa, segons el meu parer, no s'han efectuat canvis polítics i econòmics, i a la vegada amb això la Federació Iugoslava s'ha anat debilitant.

Ja que visc a Sèrbia, em referiré molt més a la situació a Sèrbia i al nacionalisme serbi. A mesura que es debilitava la Federació, Sèrbia i aquesta nova nomenclatura (la mateixa nomenclatura) en lloc de parlar sobre els interessos de la nació, interessos de l'ètnia, i es presentava com a defensora de la Federació Iugoslava, la qual cosa va provocar majors tensions amb les elits nacionals de Croàcia i Eslovènia, i també va incentivar les tendències separatistes. Aquest període també es caracteritza per la desintegració de l'Estat Iugoslau l'any 1991. El que m'ha interessat sempre com a activista antigüerra és per què la desintegració de Iugoslàvia es va donar per via de la guerra, qui és el responsable d'això. Com a activista antinacionalista formo part d'una oposició democràtica que no és només antirègim sinó antinacionalista, antigüerra, la gent forma part no només del meu grup sinó d'aquesta oposició, opinem que els principals culpables de la desintegració de Iugoslàvia són les elits nacionalistes, perquè l'únic interès que han tingut és com sobreviure, sobreviure fins i tot fabricant guerres contínues, com ells, en aquest cas l'estat nació, quina forma van trobar per sobreviure i a la vegada quina forma van trobar per a la seva legitimació, fomentant contínuament rancúnies històriques, fomentant l'odi, mites històrics, esborrant de la memòria fins i tot les petjades de la convivència ètnica, revivint el discurs de l'opressió ètnica. Per exemple, el discurs que més hem estat escoltant en aquests anys, ha estat el de presentar-se com a defensors de l'ètnia. Per això un dels principals punts de la nostra protesta, com a gest de rebel·lió ètnica no violenta, ha estat el primer eslògan que nosaltres hem llançat, considerant-ho com una postura ètica, que considero que hem mantingut fins el moment, és no permetre al règim ni als nacionalistes que parlin en nom de nosaltres, assumint la responsabilitat com a individus i pronunciant-nos a títol personal, com tampoc als partits polítics que parlin en nom nostre. Això ho considerem com un gest ètic i la nostra activitat i la nostra filosofia han girat al voltant d'això. Ho dic perquè en un país on contínuament l'elit parla en nom de la nació, en nom de l'ètnia, i on la majoria dels partits també, impedir-los, tot i que sigui un grup petit com el nostre, que no parlin en nom nostre ha estat no només un gest ètic, sinó que ens ha causat moltíssims problemes a la vegada en el nostre entorn. Aquestes elits, referint-me a les de Sèrbia, sempre han utilitzat aquest pretext de l'opressió per altres pobles i de situació de poble oprimit. Ells es presentaven com a defensors, i com a defensa han trobat la defensa per la via armada.

En altres ocasions, vinculat amb això, considero, i no només jo, que el crim de neteja ètnica no ha estat la conseqüència de la guerra, sinó un dels objectius de la guerra, a mesura que fomentaven els odis, provocant la por entre la gent. Les primeres operacions bèl·liques que es van donar a la ciutat d'Osijek, a l'actual Croàcia, o Vukovar, van ser on la població mixta supera el 80%. O sigui, han volgut destruir físicament aquesta convivència, i poc a poc esborrar fins i tot la memòria d'aquesta convivència, i han triat les ciutats on la gent s'ha barrejat més. També la ciutat de Vukovar té altres simbolismes, ja que allà va sorgir el moviment obrer, és allà on també va sorgir el Partit Comunista el 1920 quan no havia arribat al poder, i això per la memòria de la gent significa moltíssimes coses. Quan vàiem tancs que partien cap a Vukovar l'any 1991, per a nosaltres era com una mena d'aniquilar-nos a tots, de rentar-nos la memòria, etc. Per exemple davant aquest fet de quan parteixen els tancs de Belgrad a Vukovar, hi ha una part de la població que els hi tira flors i una altra part que està desesperada. Jo no pensava recordar aquest fet, però com que heu rebut en el paper en aquests comunicats, mentre els tancs de l'exèrcit federal partien cap a Vukovar nosaltres estàvem fent les protestes als carrers de Belgrad aquells mateixos dies.

Tothom ens pregunta com passa això en un país on no només existia una prosperitat, on no només l'experiència, sinó que els sondejos, investigacions i estudis demostraven

que la distància ètnica a l'ex Iugoslàvia era menor que en molts països, fins i tot d'Europa occidental, com s'han anat fomentant els odis, com les elits per buscar altres fonts de legitimitació i permanència en el poder han creat aquesta situació de guerres permanents.

Aquesta nomenclatura sempre intentava explicar a la gent que és important que primer ens fem estats-nacions, ens separem, com deien els ideòlegs del nacionalisme serbi, entre ells Dobrizac Osijec i molts altres autors del memoràndum que deien "primer ens separarem i després conversarem", etc. Són nombrosos els escrits, assajos, propaganda, que ells han fet, propaganda verinosa, propaganda de guerra. I van preparar el terreny, a la ment de la gent, per a la guerra en el front. Ells intentaven explicar al poble que primer se soluciona la qüestió nacional i després ve la democràcia.

Totes les elits nacionals són responsables a l'ex Iugoslàvia, però la de Sèrbia la considerem la més responsable. Per què la considerem la més responsable? Perquè entre altres coses als Balcans, com diu un amic que és professor a la Universitat de Zagreb i a la vegada és activista, Jakob Bukowski, tota persona que té decència, bones maneres i autoestima als Balcans el primer que fa és criticar allò seu. Llavors jo criticaré més allà on visc. Per què Sèrbia n'és responsable? Perquè és més nombrosa, llavors major amenaça de l'hegemonia, ja que el major número dóna a la gent aquest esperit d'hegemonia. Després hi ha el paper de Sèrbia com a defensora de l'ex règim, perquè s'havia llançat un lema a tota l'ex Iugoslàvia, que va romandre més a Sèrbia, "després de Tito, també Tito". El 1984 es feien processos en nom de Tito per exemple als estudiants que feien ofenses a Tito, etc. La nomenclatura, el cap més visible de la qual ara és Milosevic, però no només ell, en aquell temps advocava per una federació rígida, extremament centralitzada i excloent.

Per seguir una tesi lògica i pràctica ultranacionalista, deien que tots els serbis en el mateix Estat, on hi ha les tombes dels serbis hi ha l'Estat serbi. Com podia aconseguir-se això si el poble serbi, com el més majoritari, vivia a totes les regions de l'ex Iugoslàvia. Òbviament tots els serbis no podien viure en el mateix Estat, en el que advocaven com la Gran Sèrbia. Això va fomentar i incentivar el nacionalisme croata, el nacionalisme a Bòsnia i Hercegovina. Tot i que no s'ha d'obviar el fet que el nacionalisme croata, des del començament, ha estat agressiu, excloent. A la Constitució croata, en proclamar la independència, es deia que Croàcia és un Estat de croates, o sigui era molt excloent i el poble minoritari, en aquest cas el serbi, quedava en una situació molt desfavorable en comparació amb el període de preguerra abans de l'any 90. Com la nomenclatura, com l'elit nacional sèrbia va intentar "defensar" els serbis a Croàcia, armant-los i buscant les vies de compromís, incentivant la guerra. També a Bòsnia i Hercegovina, no sé si podem recordar el fet que la població sèrbia per molt que seduïda que fos pel nacionalisme serbi, digui's com es digui, no va votar en el referèndum de separació, no ha votat en el referèndum de separació de Iugoslàvia. Per tant a cap elit nacional a Iugoslàvia se la pot exceptuar ni alliberar de responsabilitat, és clar que el grau de responsabilitat és diferent.

Després, amb la Constitució de maig de 1992, Iugoslàvia es redueix al que s'anomena República Federal de Iugoslàvia composta per Sèrbia i Montenegro. Van continuar per la mateixa pista del fals pluralisme, que és un pluralisme de tall nacional, sense transició, una transició bloquejada fins el dia d'avui. Tot el poder està en mans de Milosevic i la seva elit. Aquest poder està repartit, o estava repartit, entre el seu partit i els partits de la seva dona, així que el poder sempre és on és Milosevic, pot ser el president de Iugoslàvia i allà hi ha el poder, pot ser el president d'una regió de Sèrbia i allà hi ha el poder, o sigui on vagi ell allà hi ha el poder. Ell i el seu règim controlen tots els pilars del poder, que són policia, poder econòmic, poder estatal, polític. Té control sobre tot absolutament. També controla no només tots els recursos econòmics sinó que també té tots els mecanismes de repressió en les seves mans per exercir la repressió a les forces democràtiques, especialment sobre els mitjans de comunicació,

ja que un dels seus pilars de poder és la televisió, i si hi ha alguna mena de dictadura a Sèrbia es pot dir la més persistent dictadura televisiva, o sigui un continu rentat de cervell. Per què li interessava tant aixafar els mitjans de comunicació? Per exemple, en els anys de la guerra de Bòsnia, li serviria per tapar un fet que per a la gent activista del moviment antimilitarista és molt important, que demostra l'alt preu de la guerra, que el patriotisme és una cosa molt cara, té un preu altíssim, i la crisi econòmica de l'any 1992, aquesta hiperinflació que creixia per segons, la inflació era conseqüència de la despesa del preu de la guerra a Bòsnia, primer a Croàcia i després a Bòsnia. I el nivell de vida a Iugoslàvia que en 1989 l'ingrés per càpita era 2500 dòlars, el 1990 era 1500, i avui dia 200 dòlars, a Sèrbia i Montenegro, però em refereixo a Sèrbia. Aquest és el preu de la guerra i la repressió, i la capa de població pobra creix contínuament i l'elit avui dia és entre un 2% i un 3%, és una elit que viu en un extrem malbaratament i té tota la intenció de mantenir aquest poder i sobreviure a qualsevol preu.

Un altre dels motius pels quals també la transició a Iugoslàvia no s'ha fet no és només la guerra sinó l'embargament internacional que s'ha implementat, que s'ha imposat a la Federació Iugoslava al maig de 1992. L'embargament internacional li va servir al règim com a pretext ideal de la tesi que tothom odia el poble serbi, i que existeix un complot universal contra el poble serbi. I de totes les errades que realitzava el règim sempre era culpable l'embargament internacional. Ha estat un instrument ideal per perpetuar el poder. Després l'embargament internacional mai ha afectat el règim sinó com sempre, igual que la intervenció de l'OTAN, ha perjudicat a les forces democràtiques. I això ho hem advertit al llarg dels anys advocant per un embargament selectiu, un embargament que afecti al règim però no a la població civil, considerant l'embargament selectiu com una mesura d'intervenció internacional de tipus civil. Per exemple perquè quan hem demanat a partir del 91 que als responsables per les guerres i als dirigents del règim no se'ls hi atorguin els visats per a cap país europeu, que se'ls hi bloquegin tots els comptes de fora, que no puguin fer transaccions econòmiques, i no ho han fet fins ara, després de la intervenció de l'OTAN. O tantes coses, com la intervenció civil que hem demanat a la comunitat internacional, que no han volgut prendre en consideració, i ens han deixat en una situació de molt desprestigi davant la població civil. Perquè si nosaltres parlem de l'obertura cap el món, ens deien "i què ens ofereix aquest món, només ens aixafa, l'embargament ens redueix a pàries, qualsevol cosa que fem no ens remunera". Això ens va prendre tot el prestigi, l'estima als ulls de la població, i no s'han reforçat de cap manera espais democràtics sense un esperit realment autoritari.

Això ha reforçat la por als canvis, quan dic por als canvis és perquè tots els canvis fins ara a Sèrbia han estat per a pitjor. La gent té una frustració molt acumulada als canvis, vol els canvis però a la vegada tots els canvis han portat a la incertesa. I hi ha una altra qüestió, quina mena de canvis, per quina via es faran els canvis. Els canvis fins ara s'han fet per via violenta. Hem pensat en 1996-97 que es posava un punt a una continuïtat històrica on tots els canvis han estat per via violenta, tanmateix aquest procés ha quedat a mitges o en res. Després, tota aquesta situació interna i internacional ha provocat que la població estigui extremament frustrada, sotmesa a un rentat de cervell permanent, vulnerable, l'ha dirigit, l'ha portat a buscar recurs en l'autoritat d'un estat paternalista. El règim ha cooptat o comprat, en certa manera, la ment de la població dient que Sèrbia no està en guerra. Una de les coses que sempre diem és que Sèrbia està en guerra, perquè Sèrbia pateix les conseqüències de la guerra, mobilitzacions forçoses contínues, èxode de població jove, o sigui Sèrbia està en guerra contínuament però la gent, en la lluita per la supervivència, no podia afrontar aquest fet. La gent a Iugoslàvia, no només a Sèrbia, està acostumada a recolzar-se en un Estat paternalista, que era l'ex règim, i aquest Estat ara també ha intentat perpetuar aquest paper oferint un mínim d'existències. Però el mínim d'existències es va acabar després de la intervenció de l'OTAN. A continuació intentaré explicar com la gent va arribar a veure que ja arribem al fons dels fons. Sèrbia està en guerra i ja ningú ens pot vendre més contes.

Una altra característica d'aquesta situació és l'oposició a Sèrbia. L'oposició a Sèrbia a partir del pluripartidisme, com s'ha anomenat, bona part de l'oposició és de tall nacionalista, hi ha una part de l'oposició que és democràtica, i quan dic democràtica és antiguerres, antinacionalista, i aquesta part de l'oposició en tot el que és l'ex Iugoslàvia, a Bòsnia, a Croàcia, on sigui, és mínima. Ara bé, si mirem quina és la part de l'oposició a Sèrbia que no es redueix només als partits polítics, aquesta sí que és més àmplia i es reflecteix en els sindicats autònoms. Per exemple els sindicats autònoms a Sèrbia existeixen a partir de l'any 90. És un sindicat que s'anomena "Ausekavinska" (Autonomia), sindicat del qual sempre hem estat aliades, sempre actuant en el mateix camp, sindicat que ha estat demonitzat àmpliament, antiguerres, antinacionalista, que no té poder econòmic però que malgrat això ha pogut aglutinar a gairebé 160.000 afiliats al llarg d'aquests anys. Ara el nombre d'afiliats és difícil de saber perquè la majoria dels obrers ja no treballa a les fàbriques.

Però parlant del problema en el qual ha estat l'oposició tots aquests anys, no fent la divisió entre diferents tipus d'oposició, tota l'oposició a Sèrbia ha estat sotmesa a una permanent marginalització. I la debilitat de l'oposició es pot explicar com a conseqüència de factors externs, de l'actitud de la comunitat internacional, perquè contínuament pregunten per què Milosevic guanya les eleccions, Milosevic és legítim, etc., però els que vivim allà sabem que el règim té a les seves mans el control absolutament de tot, el tipus i caràcter de les eleccions, comissions electorals, llei electoral, la televisió és a les seves mans, ho té tot, absolutament tot, té policia per impedir la seva derrota, com quan la gent es va aixecar el 1996 contra el frau electoral a les municipals. La comunitat internacional no només va imposar l'embargament sinó que va tractar Milosevic durant tots aquests anys com a únic interlocutor, com a garant de la pau, com a home fort dels Balcans, etc., desprestigiant a l'oposició i donant valor a un dictador, a un home que fabrica les guerres contínuament, i això a la població li produïa una extrema confusió.

Ara això en certa mesura ha canviat perquè la comunitat internacional ja no veu a Milosevic com a interlocutor, perquè està acusat pel Tribunal de La Haia.

Per altra banda, l'oposició pateix de molts defectes; a més que una part de l'oposició sigui de tall ètnic, nacional, també tenen problemes de protagonisme, de corrupció. El cas més obvi és el comportament de Vuk Draskovic, que va entrar al govern federal, perdent tota la credibilitat a ulls fins i tot de la majoria dels seus membres. I al mateix temps, quan dic manca de recolzament de la comunitat internacional, és manca d'exigències. Nosaltres pensem que la comunitat internacional, a la vegada que recolza, pot exigir coses, em refereixo a l'oposició a Sèrbia.

Després de la intervenció de l'OTAN el país està més devastat. Jo vaig viure al país tot el temps durant la intervenció i puc dir què ha estat la intervenció de l'OTAN. Com a grup pacifista ens hem de pronunciar al mateix temps contra la intervenció de l'OTAN i contra la neteja ètnica de Milosevic, denunciant ambdues coses, però no públicament, ja que no hem pogut sortir al carrer per les lleis marcial, perquè no ens hem volgut sumar a les protestes organitzades d'eufòria patriòtica a les places i ponts de Belgrad. I perquè sabem que aquesta intervenció no només ha reduït, sinó que pràcticament ha aniquilat l'espai que existia abans. Va afectar en primer lloc a la població civil i a l'oposició democràtica a Sèrbia amb les lleis marcial i amb totes les altres mesures repressives. Les conseqüències de la intervenció són que el país està més devastat que abans, les infraestructures estan més destruïdes, només dir que 60 ponts han estat destruïts a Sèrbia, això dificulta molt la comunicació. Moltes de les fàbriques han estat destruïdes i això també li va servir com a coartada perfecta al règim. Però dir que tota la ruïna econòmica es deu a la intervenció de l'OTAN no és veritat perquè, per exemple, la fàbrica d'automòbils de Kravovac, la més gran de tota l'ex Iugoslàvia, que tenia gairebé 40.000 obrers, els darrers deu anys estava pràcticament tancada, només hi treballaven 3.800 obrers. Aquesta fàbrica va ser objecte de molts atacs aeris de l'OTAN i només funcionava una part de la fàbrica, però el règim deia que això era per

culpa de la intervenció de l'OTAN, quan se sap que ja no funcionava abans. Però la gent en mig de la desesperació, de la frustració, de la por al bombardeig, és fàcil de convèncer en aquestes circumstàncies, on l'ingrés mitjà a Sèrbia és entre 20 i 60 marcs alemanys al mes.

L'única economia que existeix és el mercat negre. A Iugoslàvia, em refereixo a Sèrbia i Montenegro, existeixen més de 800.000 refugiats. L'última onada de refugiats són els desterrats i expulsats per la població albanesa de Kosova que arriben gairebé als 200.000. Es viu en continu perill de guerra, amb tensions elevades del règim federal cap a Montenegro. Per tant la intervenció no ha debilitat sinó que ha reforçat al règim. Pensem, quan va acabar, que l'espai del règim s'estava reduint, perquè va necessitar un temps per declarar la derrota en triomf, van ser uns 20 dies perquè molts dels repetidors de la televisió estaven destruïts, i llavors es veia com a debilitat. Però quan va començar amb la seva maquinària propagandística a convertir la derrota en triomf, dèiem "el pitjor de la guerra és el triomf", en el sentit que totes les derrotes el règim serbi les converteix en triomfs. Aquesta vegada no ho ha aconseguit presentar, perquè un dels recursos de la ideologia populista ha estat Kosovo com a bressol del poble serbi, però en la consciència de la gent de Kosovo ja no forma part de Sèrbia.

Aquesta por al règim, aquesta preocupació permanent a com sobreviure és l'element fonamental després de la intervenció. Però ara s'han de fer molts més esforços per sobreviure que abans, i per sobreviure es recorre a mesures que coneixem al llarg d'aquests anys, però també a altres de noves. El signe més clar de que el règim no s'ha debilitat és que té a les seves mans a la policia, l'exèrcit, tribunals, presons, exerceix la violència física. La població a Sèrbia està sotmesa a la violència física del règim i a tota mena de violència: a la violència de l'OTAN, a la violència estructural d'una societat destruïda, devastada i malalta. El règim exerceix contínuament, i ara amb major força, una guerra de baixa intensitat contra els adversaris interns. Com es reflecteix aquesta guerra de baixa intensitat, especialment després de la intervenció de l'OTAN. El règim serbi sempre ha portat la guerra de baixa intensitat a la par amb les guerres fora del territori de Sèrbia. I això per a la comunitat internacional ocupava un segon lloc, però els que vivim allà sabem que és constant.

Durant l'estat de guerra hi va haver tantes lleis marcial que alguns d'aquests decrets han estat suprimits i altres no. Moltíssims dels impostos s'han quedat simplement com un saqueig a la població. Un ja ni sap quants decrets cobren, absolutament per tot, per demanar permís per tot. Per exemple una de les mesures és fer decrets que tenen múltiples usos, múltiple finalitat. Una d'aquestes és un nou decret per difondre la por, fomentar-la, fomentar la delació, un nou tipus de repressió que va fomentar el règim durant la intervenció, és una repressió horitzontal en la qual els veïns s'espïen entre sí, la síndrome de l'espia balcànic, que ens cal en aquesta eufòria patriòtica, és la por del cel. Molts judicis s'han donat perquè es delatava a la gent als edificis, i un dels ambients on es realitzaven aquests actes de patriotisme i lleialtat van ser els soterranis on hi anava la gent en cas de bombardeig. Jo no hi he estat mai ni un segon. Aquesta va ser una de les coses que ja vam dir en el 92, que no aniríem mai als soterranis en cas de bombardeig. No és una proesa heroica, simplement és perquè no es podia aguantar el discurs que se li feia a la gent, el rentat de cervell, a més d'altres moltes coses.

El Ministeri de l'Interior va fer un decret en el qual la meitat de la població de Belgrad ha de revisar, controlar, si el lloc de residència coincideix amb l'adreça que hi ha als documents, al carnet d'identitat, permetent a la policia que entri en qualsevol moment, amb el pretext de que això augmenta la seguretat de la població a Belgrad. Amb la qual cosa, cada ciutadà ha de conèixer a la seva policia, al seu sector de la seva policia. Això ens recorda els anys 50. Però amb tot el que han fet els grups de drets humans, que hem fet junts tantes accions en contra, la gent ha fet burla. Una de les finalitats del règim és fomentar el clima de dictadura policial i controlar als refugiats de Kosovo, perquè els refugiats desterrats de Kosovo són invisibles pel règim. Però

ensem que en cas d'unes negociacions internacionals, d'alguna mena d'intercanvi, com es fa també amb els presos albanesos a Sèrbia, li pot servir el número de desterrats de Kosovo per reclamar quelcom que reivindicar. Finalment, treure aquesta mena de decrets d'impostos li serveix al règim per aconseguir diners de la població, o sigui tenen múltiples usos.

El règim fa una altra forma de guerra de baixa intensitat que són les detencions d'adversaris, especialment, de moviments socials nous que han sorgit a Sèrbia arrel de la intervenció de l'OTAN i a les zones, i això és un fenomen nou, on tradicionalment Milosevic ha tingut tot el poder i tot el recolzament. Aquestes són les zones del sud-est de Sèrbia, les zones limítrofes amb el territori de Kosovo, les zones on la població ha estat sotmesa a més mobilitzacions forçoses, on la població ha sofert molt. Per exemple Leskovac, que té 80.000 habitants, és un territori on Milosevic i els seus sempre han tingut 40 escons i on la gent portava una vida "plàcida". La guerra de Bòsnia els hi quedava molt lluny, deien: "què fan, què volen les dones de negre de vegades manifestant-se a Belgrad, quan Sèrbia no està en guerra; per què tant de soroll, aquí vivim en pau". Però quan va arribar la guerra i quan en una ciutat amb els seus voltants, 40.000 homes van ser portats al front de Kosovo per la força, al tornar del front es van organitzar els reservistes i van fer mobilitzacions demanant a l'Estat que els hi pagués els mesos. Això va provocar molta ambivalència entre els moviments, per una part com és possible que demanin que volen cobrar per un servei a la pàtria. Jo pensava que ho cobrin, que ho demanin, així es consideraran com uns mercenaris per a una guerra, com ells diuen, és la guerra privada de Milosevic i ha de pagar-nos. Això és un acte antipatriòtic, i ells mateixos ho deien.

En aquestes zones els moviments socials són uns nous subjectes polítics. Són un fenomen distanciat del populisme i del nacionalisme, que és fruit de rancúnies, de frustracions, d'una passió, té elements de messianisme, alguns elements d'anarquisme, misticisme. Ells estan allunyats dels partits polítics, són antirègim, demanen tots unànimement a moltes parts de Sèrbia, especialment al sud, l'amnistia dels desertors, perquè això els va afectar, i el Tribunal de La Haia, que tots vagin acusats al Tribunal de La Haia. Han organitzat moltíssimes coses, han estat objecte de represàlies. Nosaltres recorrem molt l'interior de Sèrbia, tenim contacte amb aquests grups i els considerem com a moviments que amplien el sector de la societat civil a Sèrbia. Ells són també objecte de repressió, de manera que la repressió del règim ara s'ha traslladat de Belgrad, gairebé no succeeix res a Belgrad, i tot està cap a l'interior i a les zones on el règim sempre abans havia tingut recolzament.

Aquestes zones són les que més preocupen. Per exemple com en el cas d'un muntador de la televisió de Leskovac, que es diu Ivan Oskovic, un d'aquests joves rebels pacífics no violents. La televisió local el va acusar al tirà local, que és del partit del govern. Perquè a Sèrbia de 160 comunes 40 són en mans de l'oposició, després de les eleccions municipals de 1996, el problema està en que els caps dels districtes, absolutament tots, són del partit del govern, el que fa que no existeixi un sol Milosevic, sinó que hi ha molts Milosevic repartits per Sèrbia. Un d'aquests tirans és el que havia promès a Milosevic que organitzaria 50.000 homes, i que faria propaganda per mobilitzar-los cap al front de Kosovo. A partir de febrer es va fer la mobilització forçosa poc a poc cap a Kosovo. Pel que fa a aquest jove, un muntador que treballava a la televisió del règim, un tècnic, tots els seus companys i amics van ser portats al front, i ell es va quedar a la televisió indignat com un ciutadà que ha estat irresponsable, però va assumir la responsabilitat. Va gravar un cinta de si mateix d'un sol minut i mig preguntant a aquest tirà, i a la vegada al règim, que va passar amb els 40.000 homes que van ser portats al front per la força, qui els va mobilitzar, i qui és el responsable de la ruïna econòmica de la seva ciutat i la seva regió. Va cridar als ciutadans a una protesta i hi va haver una revolució en aquesta televisió. Després de dos dies des de la seva crida van sortir al carrer 20.000 persones. És un home anònim totalment, això demostra moltes coses, perquè és un home que no ha hagut de dir que és la veu de tot un poble. El van detenir. Després els seus conciutadans durant quaranta-cinc dies

van organitzar protestes, van organitzar un parlament cívic i moltes altres accions. Però a Ivan Oskovic li fan el judici. Jo he anat a tots els judicis que li han fet. Però també hi ha judicis a altres llocs per accions similars que acostumen a fer-se, especialment, a la zona centre, cap el sud de Sèrbia.

No sé si ha quedat clar que aquests moviments socials són també moviments populars que tenen una base social molt més àmplia, com per exemple els grups i associacions com la nostra. Tenen una fermesa molt gran i una reivindicació que és o ell o nosaltres, o sigui o Milosevic o nosaltres. Això va ser en un primer període, però a mesura que passa el temps aquests moviments estan madurant políticament i la gent que ha passat per aquests moviments ha passat per un període de maduració política molt dolorosa sentint la guerra a la pròpia pell. Així, poc a poc, estan articulant i perfilant la seva estructura, la seva ideologia i la seva filosofia política. La nostra xarxa solidària a Sèrbia s'està ampliant moltíssim en els darrers sis mesos.

Quan va acabar la intervenció tothom va respirar i van dir que no tenien més por i van començar a sorgir. Aquests moviments també són com un alliberament de la por de caràcter psicològic, perquè van començar a sortir per tots els carrers de Sèrbia abans de que es convoqués aquesta aliança pels canvis en les mobilitzacions. Tots els sondejos d'instituts fiables demostren que més de dos terços de la població sèrbia vol canvis. I els sondejos també demostren que per la situació en què està el país responsabilitzen en primer lloc al règim més que a l'OTAN. El que de cap manera significa que la població no estigués en contra del bombardeig, sinó que identifiquen com a responsable de la situació al règim. Molta gent considera que el règim és el responsable de la intervenció, tot i que molt menys els interessa ara la intervenció perquè el que interessa és que marxi el règim.

Grups com el nostre, juntament amb els sindicats autònoms, vam sortir al carrer al mes de juliol recollint signatures per a un referèndum a favor o en contra del règim. Hi va haver dies que vam sortir molta estona. De tota la gent, només quatre persones es van pronunciar a favor del règim, de la resta hem recopilat més de 18.000 signatures, absolutament totes en contra del règim. O sigui que per referèndum, que marxi el règim. El que a mi em preocupava quan recollia aquestes signatures es com es faran aquests canvis. La majoria de la gent perdia la paciència i deia "sí estem d'acord amb aquesta acció, amb totes les accions de tipus pacífic, però aquí el règim no marxarà sense sang". A mesura que passa el temps creix la frustració, la por a l'hivern, la por a la fam. El descontentament es pot convertir en un caos amb actes de violència molt gran.

Jo no m'he cansat, però la gent segurament s'ha cansat d'escoltar que a Sèrbia hi ha tantes coses que passen, tantes mobilitzacions, tantes coses i moviments, etc., però malgrat tot això en els darrers deu anys no hi ha hagut canvis. Tots els canvis han estat per a pitjor. No hi ha absolutament cap canvi. Llavors, jo em pregunto per què no hi ha hagut canvis a Sèrbia. Hi ha molts motius pels quals no els hi ha, però un d'ells ha estat que en aquests darrers deu anys hi ha hagut a Sèrbia una violència estructural permanent. Tot allò que es va intentar en els darrers deu anys ha fracassat, amb un sentiment d'impotència omnipresent. La gent té un sentiment de que tot el que farà sortirà malament. Aquesta violència estructural ha portat a que la societat estigui cada vegada més malalta. Els que vivim i les que vivim allà sabem com es reflecteix aquesta malaltia i aquesta devastació de tota mena, es reflecteix en l'estat d'ànim de la població, és una desil·lusió absoluta i total. És clar que als que vam intentar organitzar la ràbia, la desil·lusió i la decepció ens és més fàcil, i intentem convèncer a la resta de la població que aquesta decepció, ràbia i desil·lusió és important organitzar-les. Aquests moviments socials estan organitzant la seva ràbia, les seves frustracions i l'experiència em demostra que junts ens sentim millor però hem de convèncer els altres que s'ha d'organitzar la ràbia. És un pas molt important.

Tots estan desil·lusionats, els demòcrates perquè no ha arribat la democràcia, democràcia parlamentària, eleccions lliures, etc.; els ultranacionalistes perquè el somni de la Gran Sèrbia amb Kosovo es va desplomar; els nostàlgics de tall comunista, ja que hi ha nostàlgics de diferent tall, perquè no hi ha més comunistes. El partit que es diu Esquerra Unida Iugoslava, de la dona de Milosevic, i el mateix partit de Milosevic utilitza una retòrica d'esquerra buidant de tot sentit i tot contingut les idees de justícia social, etc., la qual cosa ens dificulta enormement. Als nostres amics i amigues de Croàcia els diem que tenen sort, perquè Tudjman es pronuncia netament com un ultradretà i llavors poden fer una esquerra, però a nosaltres a Sèrbia tots ens fan burla respecte tot símbol d'esquerres. Llavors hem d'inventar un nou vocabulari i omplir de contingut les paraules com dignitat, llibertat, drets humans, etc., perquè veient a Mirjana Markovic, que fa discursos i retòrica, mirant a la gent, es podria dir que és una dona d'esquerres.

Aquesta humiliació constant que viu la gent per tot, és una humiliació de tota mena, social, econòmica,... Ara el que predomina és la preocupació per la condició econòmica i social, i la por a la misèria. Els sondejos d'un mes a l'altre demostren que, per exemple, en el mes de setembre la preocupació és patent. Però a l'octubre hi ha una de molt concreta: la preocupació per la por i el fred. Tothom acapararà queviures i llenya, perquè no hi haurà llum, perquè no hi haurà electricitat, i això és a la ment de tots. No hi ha transport, no hi ha combustible, no hi ha oli, no hi ha farina, no hi ha res. Tot està en funció d'això. Però la gent, malgrat tot, surt al carrer i participa en les mobilitzacions.

Hi ha una població que no està organitzada en partits polítics, que no forma part dels nostres moviments, però que és una població antirègim. La població va a les mobilitzacions, fa coses als seus barris, etc. Aquesta gent està en contra del règim, però per altra banda no tenen fe en l'oposició (en la dels partits polítics). En el mes de setembre deien que el 70% de la població a Sèrbia a l'hora de les eleccions no sabia a qui donar el vot.

L'oposició, inclosa aquesta de tall nacionalista, tampoc està en una situació fàcil, perquè irresponsablement han fet perdre l'esperança i la fe en els canvis polítics. La gent ja està acostumada a que el règim jugui amb ella, però fins l'any 96 pensava que l'oposició no jugaria tant amb ella. El que se li retreu és la por a que una part de l'oposició, com Vuk Draskovic, s'aliï sempre amb el règim, i llavors la gent diu que la corrupció és omnipresent, i que sempre els aniran a cooptar.

Una de les coses que nosaltres, com a grup antimilitarista, antiguerres, etc., retriem és la seva actitud cap a la guerra i els crims de guerra, perquè bona part de l'oposició que està aglutinada entorn aliances pels canvis fa augmentar la confusió entre la gent, entre els que van a la plaça, no se sap algunes vegades si estan amb Milosevic perquè ha perdut les guerres o perquè ha fet les guerres. Aquesta és la disputa permanent entre nosaltres i aquesta part de l'oposició, oposició democràtica: Unió Socialdemòcrata, Sindicats Autònoms, una part del Moviment Estudiantil. Aquesta part dels moviments socials està en aquesta línia. Aquest és el retret més gran que fem a l'oposició. Fins i tot la líder antinacionalista Vesna Pesic, a les manifestacions del 96, quan li vam exigir que fes més discurs de crims de guerra i de guerra, ens deia en l'Aliança Cívica "que no, ara són eleccions". No estàvem d'acord amb això no només perquè som un grup antiguerres, sinó perquè considerem que els processos democràtics a Sèrbia no es poden iniciar sense parlar de guerra i crims de guerra comesos per les forces policials, parapolicials, militars, paramilitars, federals i sèrbies. És clar que sempre hem dit, i això és molt important, en la nostra relació amb el poble sempre he dit clarament i aquest discurs nostre no puc dir que ha estat rebutjat, que s'ha de separar culpabilitat individual de la responsabilitat col·lectiva. Considerem que existeix la responsabilitat col·lectiva, que és una categoria moral i política, moral en primer lloc. En canvi respecte la culpabilitat dels que estan acusats pel Tribunal Penal

de La Haia, nosaltres considerem que sí que han de ser processats pels tribunals nacionals i internacionals, per tots els tribunals.

Per què considerem que és molt important parlar de la responsabilitat moral i col·lectiva? Veiem que és actual en aquest país, a Espanya, arrel del que fa aquest jutge que a mi em provoca molta admiració, Baltasar Garzón. El poble és responsable pel que va fer el règim serbi, però també és responsable en el cas del règim croata, pel que va fer en nom d'aquest poble. Totes les dictadures necessiten una font de legitimitació. Quina és la font de legitimitació per a questa mena de poder? El silenci de la gent, perquè no es pot dir que el poble serbi hagi anat a matar, ni el poble croata, el poble serbi no ha fet genocidi. Però la responsabilitat està en el silenci, i el silenci és complicat, i és l'acte moral de dir no.

Els criminals de guerra han de ser processats. Seria l'inici d'una catarsi política i moral. A Montenegro no sé si s'ha realitzat aquest procés però almenys dos partits al llarg dels anys sempre han parlat de crims de guerra, mai no han deixat de parlar de crims de guerra, i això ha impactat molt en la gent. Avui en dia crec que no hi ha partits polítics, llevat algun de tall pro Milosevic, que també els hi ha a Montenegro, i hi ha un especialment gran, llevat aquest partit i algun de minoritari, partits titella pro Milosevic, a Montenegro no hi ha cap partit que no parli d'extraditar a tots els criminals de guerra que estiguin allà. S'hauria de parlar de crims de guerra com una premissa pels canvis i, en el cas de Sèrbia, com l'inici d'un procés de pacificació.

Perquè això militaritza la ment de la gent i, juntament a que militaritza la ment de la gent, aquesta actitud de la comunitat internacional, tancament, xenofòbia, homogeneïtzació, aquesta propaganda d'homogeneïtzació que fa contínuament el règim, és preocupant, a la vegada que molts sondejos fiables demostren que roman una mentalitat autoritària, que malgrat totes les derrotes, tota l'experiència, la majoria de la gent té confiança en tres institucions: l'exèrcit, l'Església i l'escola.

El fet que l'oposició a Sèrbia no parli més dels crims de guerra, no només causa perplexitat en el món, sinó la xenofòbia i l'esperit antioccidental, perquè això també confirma la tesis del règim de que tothom està contra el poble serbi. Doncs no, està contra els que han comès els crims, que han de ser jutjats sigui a Belgrad i a La Haia, per igual, a qualsevol part del món.

Acabaré amb l'actitud de la gent cap a la comunitat internacional, que es pot descriure com d'indignació, com un estat d'indignació i ràbia, perquè acusen a la comunitat internacional d'haver tolerat a Milosevic en els deu darrers anys, com a únic interlocutor, com a interlocutor garant de la pau, signant de l'Acord de Dayton, etc.; perquè va imposar l'embargament internacional, a qui li afecta en la seva pròpia pell sap que l'embargament no afecta al règim, només afecta a la població; i perquè no ha estat mai remunerada per tot el que ha fet, faci bé o faci malament, sempre el mateix, ningú de la comunitat internacional li ho reconeix, tot el contrari. Quan s'acostaven el canvis democràtics a Sèrbia, a la primavera del 97, tota la gent a Sèrbia va sortir, tota Sèrbia es va posar en peu. Télécom d'Itàlia va fer un contracte comprant Télécom a Sèrbia en una inversió directa de 800 milions de marcs al règim, i ara s'està parlant de que estan involucrats molts funcionaris italians, etc. O per exemple l'OSCE (Organització per a la Seguretat i la Cooperació a Europa) va reconèixer eleccions irregulars a les eleccions parlamentàries de setembre del 97 com a regulars, i critica a l'oposició sèrbia per boicotejar. L'únic que va participar en aquestes eleccions va ser Draskovic. Va ser una vergonya per a l'OSCE, quan se sap que aquestes eleccions han estat un altre frau, però en lloc de pressionar al règim perquè faci canvis en les lleis electorals i moltes altres coses, acusa a l'oposició per boicotejar, ja que diuen que s'han donat totes les condicions per a les eleccions democràtiques, quan ningú, de la gent que un coneix, ha boicotejat les eleccions. La gent ha perdut la fe en el Dret Internacional, la justícia internacional, després de la intervenció de l'OTAN. En fer-se sense una resolució del Consell de Seguretat ha provocat una amargura entre el

poble. Només existeix el dret del més fort. Saben com és el règim, però no confien en el Dret Internacional. Què li queda a una població que viu en aquestes condicions, amb tot lo responsable que pot ser. No volem en absolut alliberar de responsabilitat a tots els factors de la societat, per no dir que no és responsable, parlant d'aquesta responsabilitat moral, però també és cert que el poble serbi, la gent que viu a Sèrbia i Montenegro, va pagar el preu molt alt, massa alt, per aquesta política. Ara, després de la intervenció, la gent es pregunta "ens donaran un càstig col·lectiu?" o "ens faran per exemple un factor de desunió? Diuen, anem a ajudar a la ciutat de Nis, de Piroc, però per què trien Nis i Piroc, quan a Leskovac estem al carrer?". Les mesures de recolzament de la comunitat internacional han de ser molt més flexibles, molt més en consonància amb les necessitats i interessos de la regió, amb més sensibilitat amb les forces democràtiques de Sèrbia i Montenegro, etc.

La gent també està perplexa davant els desacords entre Estats Units i Rússia, i entre Rússia i la Unió Europea, perquè en un moment Estats Units diu que no donarà cap ajuda fins que no enderroquem a Milosevic i la Unió Europea diu que sí. La gent viu en una situació contínua de confusió, i el seu únic interès és sobreviure a l'hivern. Esperem que les darreres mesures de donar combustible a les ciutats no siguin només per a Nis i Piroc, perquè a Sèrbia hi ha altres ciutats com Tatokrallo, Kravovac, Leskovac, etc., no només quaranta comunes on és l'oposició en el poder, aquesta oposició és l'oposició que hi ha, una altra oposició no n'hi ha, l'oposició no es pot reduir només als partits aglutinats en l'Aliança pels Canvis, sinó que també s'ha de tenir en compte un altre tipus d'oposició.